

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на

Димитър Георгиев Начев,

докторант към Катедра „Философия“,

Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

на тема: *Екзистенциално-хуманистичната антропология във философията*

на Николай Бердяев

за присъждане на образователната и научна степен *Доктор*

в професионално направление *2.3. Философия*

по научната специалност *История на философията*

от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем от 153 стандартни стр., вкл. библиография (в автореферата грешно е посочено 172 стр.). Чистият текст на дисертацията е 145 стр. Библиографията, която е подразделена на кирилица и латиница и съдържа 129 заглавия на български, руски, английски, френски и немски език, е релевантна на съдържанието на дисертацията и достатъчна в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем от 30 стр. стриктно следва структурата на дисертацията и напълно възпроизвежда нейното съдържание. В автореферата коректно са отразени основните приноси моменти на дисертацията и публикациите на автора по нейната тематика. Авторефератът съдържа всички необходими атрибути: докторска теза, обект и предмет, цели и задачи, актуалност на проблематиката, методология и пр. Съпътстващите документи са пълни според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата.

Димитър Начев завършва специалност „Богословие“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ с бакалавърска ОКС през 2006 г. През 2011 г. завършва магистърската програма „Философия“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. През 2015-2017 г. е докторант на самостоятелна подготовка с научен ръководител д-р Г. Попова.

Основното достойнство на дисертацията е в мащаба на тематизираната проблематика. В значителна степен той зависи от философско-религиозното творчество на самия Бердяев, но и от спецификата на неговата рецепция. В този пункт докторантът се е справил както в херменевтично отношение, така и като методологичен подход към „философския свят на Бердяев“. Опитът за синтез на философия и религия, който се проявява на плоскостта на антропологията е завидното философско начинание на Бердяев, което се вписва в типиката на европейската духовност от края на 19-и и началото на 20-и век. След разпада на фундаменталните „разкази“ на немския идеализъм и в спецификата на интелектуален декаданс на абсолютистичния дух и чистия разум Бердяев не се поддава на модния нихилизъм, а търси една нова, християнски вкоренена диалектика на хуманизма, която кристализира като хуманистичен персонализъм. Докторантът улавя тези базови опори на философското творчество на Бердяев и търси тяхно адекватно интерпретиране.

Дисертацията е структурирана в увод, четири глави и заключение. Те са балансирани, което показва промисленост и точна рефлексия върху архитектурата. Начев извежда на преден план темите за уникалността и достойнството на личността, за свободата и творчеството на човека. В този контекст неговата докторска теза гласи: „във всички свои аспекти философско-религиозното учение на Бердяев представлява защита и апология на човека, на уникалността на човешката личност, на нейното достойнство, свобода и творчески сили“. Тезата е коректна, съзвучна на Бердяев и релевантна на множеството познати интерпретации на неговото философско творчество. Като научна новост на изследването на с.15 е посочено, че то е „първото цялостно изследване на екзистенциално-хуманистичния аспект на възгледите на Николай Бердяев у нас“. Това твърдение предизвиква известни резерви, но не може да се отрече успешният опит на докторанта да представи такова цялостно изследване. В справката за приносите е записано: „систематично и цялостно изследване на философията на Николай Бердяев през призмата на неговата екзистенциално-хуманистична антропология“. Тази формулировка е по-точна, макар

цялостността отново да поражда известни възражения. Но все пак залогът на дисертацията е в тази посока.

Като второ основно достойнство на дисертацията ще посоча конкретното разработване на няколко аспекта на философско-религиозния екзистенциализъм и на хуманистичната антропология на Бердяев. В характерно херменевтично отношение в първа глава е разработен хоризонтът на интерпретацията – философската традиция и различните влияния върху формирането на възгледите на Бердяев. Анализирани са екзистенциализмът, руската хуманистична традиция в лицето на Л. Толстой, Достоевски и Соловьев, фетишизмът и обективацията, ницшеанството, волята, личността и творчеството. Липсата на по-детайлна и обстойна рефлексия върху каноничните християнски постановки обяснявам с историко-философския фокус на изследването, като богословската образованост на докторанта сигурно се е бунтувала срещу тази вероятно уместна рестрикция.

От втората, антропологична глава за религиозния хуманизъм на Бердяев ще открия втория и четвъртия параграф (според мен мястото на първия е в предходната глава). В тях докторантът изгражда антропологичния фундамент на философията на Бердяев, като представя свое виждане за идейното модернизиране на християнството в контекста на новата духовна ситуация в Европа. Начев търси антропологичния елемент вместо онтологичния и субстанциалния, настоява за акцент върху свободата на Духа вместо върху неведомата трансценденция.

Третата глава е посветена на свободата – вероятно една от най-атрактивните теми при Бердяев и със сигурност най-застъпената от него. Докторантът изследва спецификата на меоничната свобода (през Платон и Бьоме) и представя амбивалентността на църквата на Петър и църквата на Йоан като различни обективации на религиозния живот. Централно място е отделено на божествената и човешката свобода, на тайната на тяхното примирение, като според докторанта срещата на Бога и човека в Богочовечеството е същинският смисъл на историята и антропологията.

Четвъртата глава е посветена на възгледа на Бердяев за творчеството. Това е една от спецификите на неговата философия, в която Начев като че ли съзира

своеобразен синтез на бердяевата екзистенциално-хуманистична антропология. Той разглежда подобие между Божието и човешкото творчество по битие, което трябва да доведе човека до едно ново религиозно съзнание и един нов творчески морал.

Приносните моменти на своето дисертационно изследване Начев обобщава в четири пункта. Те са интерпретативно реални.

Като забележка към изложението мога да спомена (1) неговата припряност. Докторантът сякаш бърза да го завърши. На редица места малко повече обстоятелственост вероятно би била от полза, още повече като се вземе предвид амбицията за „систематично и цялостно изследване на философията на Николай Бердяев“. (2) Не става ясна позицията на докторанта за отношението по изначалност, фундаменталност и актуализираща валидност между Бог и Битие. Във втора и трета глава тезите са противоречиви. (3) Странно изглеждат и конотациите между Бердяев и Хайдегер (с.105 и др.).

Дисертацията е написана на ясен език, без излишни усложнения и прекалена понятийна натруфеност.

Докторантът има шест публикации по темата на дисертацията.

Заклучение: Като имам предвид мащабното интерпретиране на същността на философско-религиозните възгледи на Бердяев и множеството конкретни историко-философски разработки върху редица по-обща и по-специфични идеи на руския мислител, предлагам на уважаемите членове на научното жури по защитата на дисертацията на **Димитър Георгиев Начев** на тема: ***Екзистенциално-хуманистичната антропология във философията на Николай Бердяев*** да я гласуват за успешно защитена, като присъдят на докторанта образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност ***История на философията*** в професионално направление **2.3. Философия**.

Благоевград, 05. 02. 2018 г.

.....

(проф. дфн В. Канавров)